WELKOM

Geniet alvast van onze introfilm!

Webinar: ‘Beestige Boerennatuur’

We starten om 20u00

- In afwachting: klik op het filmpje om dit te bekijken -

How to webinar

- Online infomoment

- Vragen stellen
  - Via **chat**
  - *Hand opsteken gebruiken we niet*

- Geluid en presentatie in beeld
  - Zelf op mute, camera af

- Polls: kijk in het chatvenster

Boerennatuur Vlaanderen

- vzw die land- en tuinbouwers begeleidt in agrarisch landschaps- en natuurbeheer
  - In groep (agrobeheergroepen)
  - Individueel (via projecten)

- Voor de land- en tuinbouwer is dat
  - Een duidelijke win-win
  - Ecologisch en economisch verantwoord
  - Op vrijwillige basis

Sprekers

- Fientje Verbruggen

- Korneel Verslyppe

BOEREN NATUUR VLAANDEREN

Beestige Boerennatuur

Fientje Verbruggen
Korneel Verslyppe

01. **Ingekorven Vleermuis**

02. **Patrijs**

03. **Kamsalamander**

Ingekorven vleermuis *(Myotis emarginatus)*

@J.vanleeuwen

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

Provincie Antwerpen

Ecologie

- Winterverblijf
  - Grotten, forten en bunkercomplexen (6-12°C)
  - Clusters tot 30 dieren
  - Oktober tot april
- Zomerverblijf
  - Onder daken van huizen, kerken en veestallen (20-30°C)
  - Kraamkolonie
- Jachtgebied
  - Bos, boomgaarden, houtkanten en veestallen
  - Vliegen, spinnen, vlinders
  - Vluchtroute langs lijnvormige structuren

Vluchtroute langsheen bomen

@Natuurpunt - Vrijwilligers

Jacht in stal

@Natuurpunt - Vrijwilligers

Verspreiding

- Met uitsterven bedreigd
- 9 kraamkolonies
  - 75% in Antwerpen
  - 1500 in Herentals
- Bedreiging
  - Insecticiden
  - Versnippering biotoopelementen
  - Verstoring
- **Voorzichtige groei!**

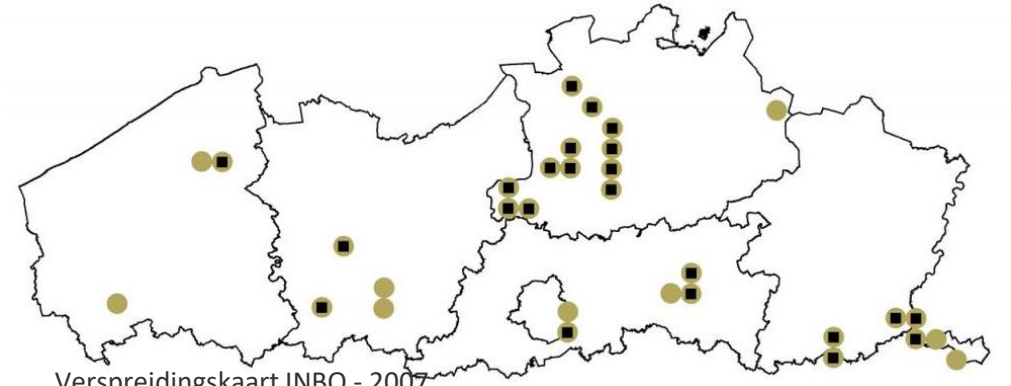

Verspreidingskaart INBO - 2007

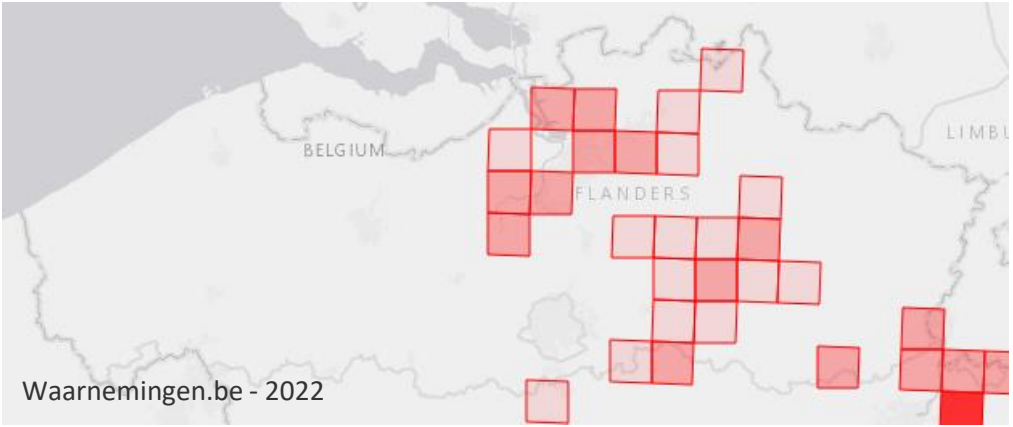

Waarnemingen.be - 2022

Vleermuizen thuis in het landbouwlandschap

- PDPO-project getrokken door RLKGN ism BNVL
- Kraamkolonie Herentals
  - Zomerverblijf op zolder van privéwoning
  - Winterverblijf in Antwerpse fortengordel
  - Jachtgebied over Herentals en Olen
- Focus op verbeteren jachtgebied door
  - Ontwikkeling landschapsvisie
  - Aanplant KLE’s
  - Beheer houtkant

KLEINE EN GROTE NETE
REGIONAAL LANDSCHAP

Wat kan jij doen?

- Zomerverblijf op je zolder of stal?
- Zorg voor jachtgebied
  - Open stal/ opening in de stal
  - Doof de lichten ‘s nachts
  - Vermijd insectenbestrijding
  - Plant KLE’s aan langsheen perceelsranden, wegen,…
  - Zorg voor meer donkere hoekjes

Patrijs (Perdix perdix)

© Jannie Timmer

Interreg
North Sea Region
PARTRIDGE
European Regional Development Fund
EUROPEAN UNION

Patrijs herkennen

© Korneel Verslyppe

Patrijs herkennen

© Korneel Verslyppe

Goed gecamoufleerd, niet altijd gemakkelijk te spotten

Kleine (± 30 cm) gedrongen akkervogel

Kenmerkend ***'Kirr-ik'*** geluid

Tot ± 5 jaar oud

Patrijs herkennen

- Oranje keel en gezicht, iets minder bij vrouwtje
- Kastanjebruin gestreept verenkleed op rugzijde
- Rode staart te zien tijdens vlucht

© Elwin van der kolk

Patrijs herkennen

- Oranje keel en gezicht, iets minder bij vrouwtje
- Kastanjebruin gestreept verenkleed op rugzijde
- Rode staart te zien tijdens vlucht

♀ of ♂

Grote of kleinere bruine hoefijzervormige vlek op borst bij mannetjes, bij vrouwtjes meestal afwezig of minder uitgesproken

© Elwin van der kolk

Patrijs herkennen

- Oranje keel en gezicht, iets minder bij vrouwtje
- Kastanjebruin gestreept verenkleed op rugzijde
- Rode staart te zien tijdens vlucht

♀ of ♂ ?

Schouderveren:
mannetje = verticale witte streep,
vrouwtje = verticale en horizontale witte strepen

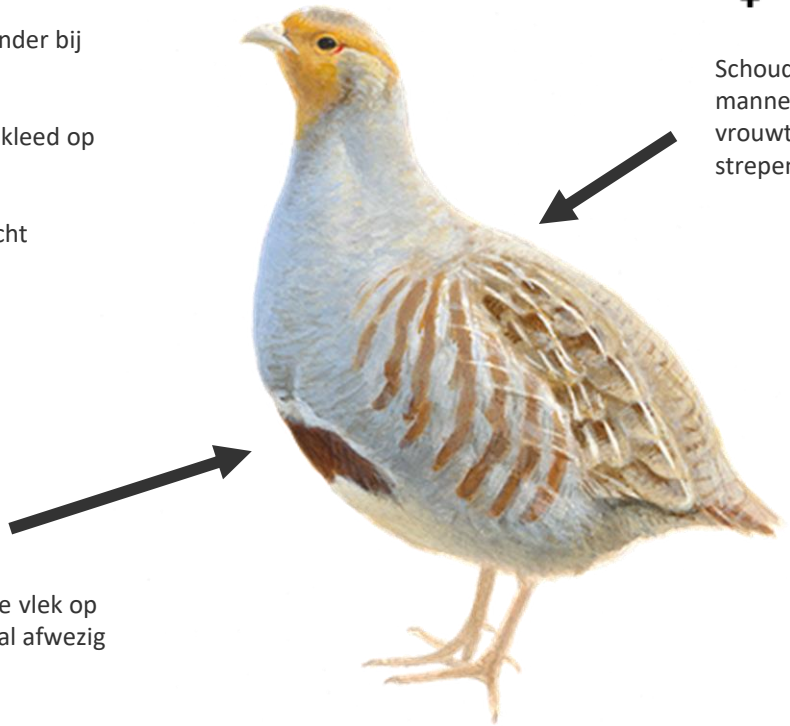

♀ of ♂

Grote of kleinere bruine hoefijzervormige vlek op borst bij mannetjes, bij vrouwtjes meestal afwezig of minder uitgesproken

© Elwin van der kolk

Patrijs herkennen

© Francis Buner - GWCT

Mannetje

Vrouwtje

'Cross of Lorraine'

© Markus Jenny

© Markus Jenny

Patrijs herkennen

© Francis Buner - GWCT

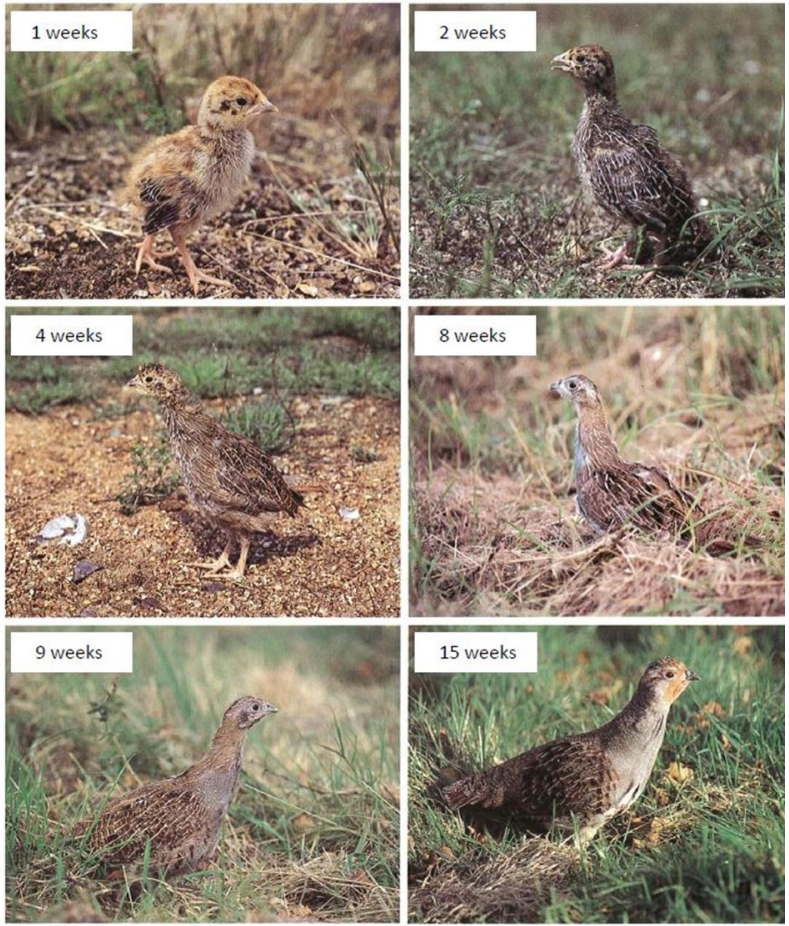

Samengevat:

⇒ Mannetje of vrouwtje?
- Aangezicht
- Hoefijzervormige vlek
- Schouderveren
- Vederkleed bij juvenielen

⇒ Leeftijd?
- Vederkleed en rui
- Kleur van de poten (niet beste manier!)

  Adult = grijzige poten

  Juveniel = geelbruine poten

© Francis Buner - GWCT

Patrijs herkennen

⇒ Verwarring mogelijk met fazant vrouwtje (langere staart te zien tijdens vlucht en volledig bruin) en kwartel

Fazant

Patrijs

Kwartel

Biotoop?

- Leeft in gevarieerde, halfopen landbouwgebieden met
  - Lijnvormige kleine landschapselementen (hagen en heggen)
  - kleine percelen met veel perceelsranden met overgang korte – lange vegetatie (Patrijs = randenvogel)
  - braakligende percelen
  - onverharde wegen (stofbad)
  - weides, bermen
  - …

- Hoog opgaande elementen (gebouwen, bomenrijen…) worden vermeden. Gebruikt vooral wat voorhanden is in minder geschikte omgevingen (bijv. broeden in wegbermen langs wegen).

- Dekking (ruige randen, fors bloemenmengsel, heggen, , nestgelegenheid is belangrijk.

- Nest in ruigtes met pollenvormende, meerjarige grassen. Bijv. in perceelranden of onder heggen of ander struweel.

Voedsel?

- **Insecten** tijdens eerste levensweken als kuiken (bijv. mieren, kevers, bladluizen, larven van bladwespen, rupsen)

Daarna evolutie naar plantaardig dieet:

- **Zaden** (onkruidzaden, granen)
- **Groene plantendelen (blaadjes), groeitopjes, scheuten van tarwe, gerst … .**

Levenscyclus?

Eind januari – februari – maart: <u>KOPPELVORMING</u>

- Opsplitsen in paartjes van een mannetje en vrouwtje; blijven gans hun leven samen
- Kunnen bij kouder weer kort weer een klucht vormen
- Vrouwtje kiest het mannetje
- Territoriaal gedrag bij mannetjes
  - Grootte territorium hangt af van populatiegrootte en geschiktheid van het landschap.
  - Maken geluid en vechten met andere mannetjes bij zonsopgang en zonsondergang
  - Monitoring met geluid speelt daar op in

Ter info:
https://northsearegion.eu/partridge/press-releases/a-grey-partridge-s-valentine-s-day/

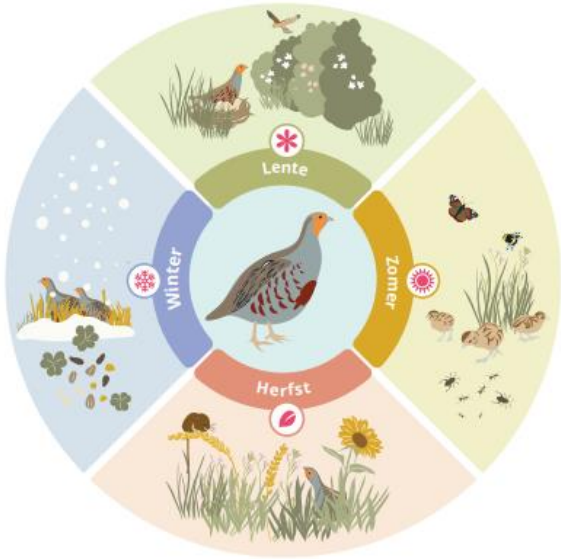

Levenscyclus?

April – juni/juli: <u>BROEDSEIZOEN</u>

- Grondbroeder => broeden op goed verstopte plaats op de grond.
- Vaak in meerjarige perceelsranden, vegetatie onder heggen; maar ook randen van bermen of graanpercelen. Nest verstopt onder dood gras (bijna onzichtbaar); pollenvormende meerjarige grassen zijn ideaal
- Grote legsels (tot gemiddeld 15 eieren in NW-EU). Grootste legsel van alle vogels
- De hen legt de eieren; eerste broedsel 15 tal eieren eind mei/begin juni. 1 ei per dag. Na eileg start hen met broeden voor 22-26 dagen. Mannetje blijft kortbij voor bewaken nest (waarschuwen voor of weglokken van predatoren).
- Bij droog weer verlaat hen 1x/dag het nest => eten + behoefte; bedekt het nest nu niet. Bij slecht weer => dagenlang op het nest
- Als het eerste broedsel mislukt door predator of verstoring (maaien), wordt vaak een 2^{e} nest gemaakt, vaak met minder eieren (10 tal)

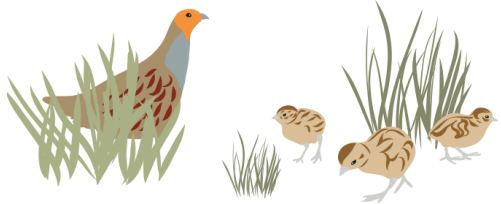

Levenscyclus?

April – juni/juli: <u>BROEDSEIZOEN</u>

- Piek = juni voor uitkomen van de kuikens
- Kuikens zijn nestvlieders, verlaten na opdrogen het nest
- Ouders nemen ze mee naar insectenrijk habitat in de buurt
- Kuikens vereisen insecten, warmte en dekking
- Te droge of te natte periodes zijn nefast voor overleving
- Na 2 weken vliegvlug, na 10 weken volgroeid

Levenscyclus?

Augustus – januari: BUITEN BROEDSEIZOEN <u>IN GROEP</u>

- Leven in groep, zogenaamde ‘kluchten’
- Veiliger tegen roofdieren i.f.v. waakzaamheid
- Een of meerdere ouderparen met hun jongen.
- Standvogel; blijft ganse jaar door bij ons (zeer honkvast)
- Verkiezen open plaatsen (max. 20 cm/bijv. stoppelvelden) om te rusten, eten en slapen. Bij verstoring vluchten ze in de dekking (nabijheid is dus belangrijk!)

© Markus Jenny

Ander gedrag?

- Brengen hun ganse leven op de grond door; vliegen enkel
  - Bij gevaar: eerst drukken ze zich tegen de grond (camouflage) of lopen weg. Enkel in uiterste nood vliegen ze kort over de grond naar dekking in de buurt waar ze nog zicht hebben op roofdier.
  - Naar hun slaapplaats; geen geurspoor achterlaten.

- Slapen doen ze buiten broedseizoen op een open plaats (bijv. graanstoppels) om grondpredatoren die patrouilleren langs randen (Vos) te vermijden. Slapen op verschillende plaatsen. In klucht zijn hoofden naar buiten gericht

- Zoeken voedsel in ochtend- en avondschemering naar voedsel. Overdag houden ze zich schuil in de begroeiing om predatoren zoals roofvogels te vermijden.

- Nemen vaak een stofbad op onverharde wegen of zandige plekken tegen parasieten.

© Markus Jenny

Verspreiding?

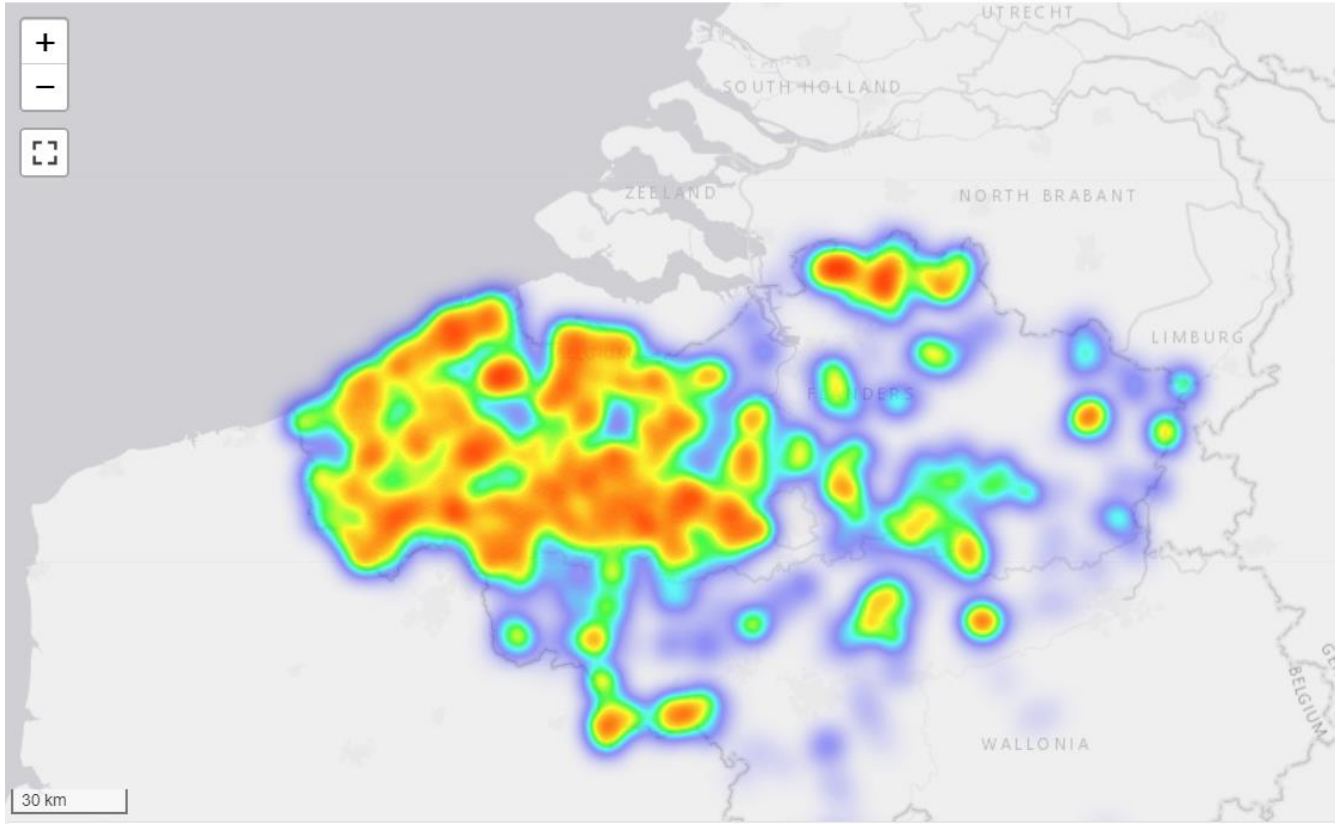

Zwaartepunt in Oost- en West-Vlaanderen.

Uit tellingen blijkt laatste jaren sterke achteruitgang van de populatie (*-56% tussen 2007 en 2018, INBO*), trend nog steeds dalend.

⇒ Waarnemingen van patrijs sinds 1/01/2022 op www.waarnemingen.be

Bedreigingen?

- Gewijzigde landbouwpraktijken
- Afname geschikt leefgebied
- Predatie
- Niet-duurzame jacht
- Slechte weersomstandigheiden (te droog, te nat)
- …

Kaart voorspelling bebouwde oppervlakte in 2050

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Bloemenrand of bloemenakker

© Boerennatuur Vlaanderen

- Europees Interreg North Sea Region project PARTRIDGE => experimenteren met bloemenakkers/blokken voor de patrijs.

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Bloemenrand of bloemenakker

© Boerennatuur Vlaanderen

- All-in-one (nestgelegenheid, dekking en zomer- en wintervoedsel) bij alternerend beheer (afwisseling eenjarig – tweejarig deel => tafel naast het bed)
- Ijle vegetatie (verplaatsing + snelle opdroging) + rand breed genoeg of werken met volledige percelen (1ha)
- Aangepaste samenstelling van het bloemenmengsel i.f.v. patrijs
- Maatwerk/perceel

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Keverbank

© Boerennatuur Vlaanderen

- Ideale nestplaats + insecten- en kruidenrijk habitat
- In midden van een perceel (predatie) of combinatie met bloemenrand/akker. Ook beplanten met wat struweel interessant.
- Combineren met braakstrook

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Keverbank

- Ideale nestplaats + insecten- en kruidenrijk habitat
- In midden van een perceel (predatie) of combinatie met bloemenrand/akker. Ook beplanten met wat struweel interessant.
- Combineren met braakstrook

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Braakstroken

© Boerennatuur Vlaanderen

- Stofbad en opdrogen na regenval
- 2x schoffelen (voorjaar en najaar)
- Versterkt structuurvariatie van het habitat
- Ook wel risico op patrouillerende roofdieren => voldoende dekking

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Braakstroken

© Boerennatuur Vlaanderen

- Stofbad en opdrogen na regenval
- 2x schoffelen (voorjaar en najaar)
- Versterkt structuurvariatie van het habitat
- Ook wel risico op patrouillerende roofdieren => voldoende dekking

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Stoppelvelden

© Boerennatuur Vlaanderen

- Vooral in de winter interessant
- Veel onkruiden => zaden en groene plantendelen

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Stoppelvelden

© Boerennatuur Vlaanderen

- Vooral in de winter interessant
- Veel onkruiden => zaden en groene plantendelen

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Stoppelvelden

© Korneel Verslyppe

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Stoppelvelden

© Korneel Verslyppe

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Heggen

© Boerennatuur Vlaanderen

- Ondergroei van vegetatie is belangrijk!! Dood gras => verstoppen nest
- Hagen legggen => interessant!

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Heggen

© Boerennatuur Vlaanderen

- A-vorm beheer: smal vanboven, breed vanonder
- Telkens maar 1 zijde afzetten

Tips & tricks patrijzenbescherming?

- Andere:
  - Maaien na 15/08 van bermen/perceelsranden
  - Struweel en ruige hoekjes

- Hoe te realiseren als landbouwer?
  - Mogelijkheden via beheerovereenkomsten, VLIF steun voor niet-productieve investeringen, nieuwe conditionaliteiten in nieuw GLB, ecoregelingen

© Boerennatuur Vlaanderen

Meer weten?

- Contacteer:

  Korneel Verslyppe
  0470 36 31 01
  korneel.verslyppe@boerennatuur.be

- Surf naar: www.boerennatuur.be

  - Publicaties:
    Boeren met natuur – patrijzenbescherming als leidraad voor herstel van de boerennatuur
    Factsheet bloemenblok
    Factsheet keverbank

  - !!Schrijf je in op onze nieuwsbrief!!

Kamsalamander *(Triturus cristatus)*

@Peter Watthy

Ecologie

- Waterhabitat
  - Voortplantingspoel
  - Veedrinkpoel, kleine vijvers, afgesneden rivierarmen, …
  - Maart tot juli
- Landhabitat
  - Bos, struweel, houtkanten, hagen, extensief beheerde weide,…
  - Afwisseling in vegetatiestructuur
- Voedsel
  - Insecten, wormen, schaaldieren, kleine vissen,…
  - Regenwormen, slakken, rupsen, …

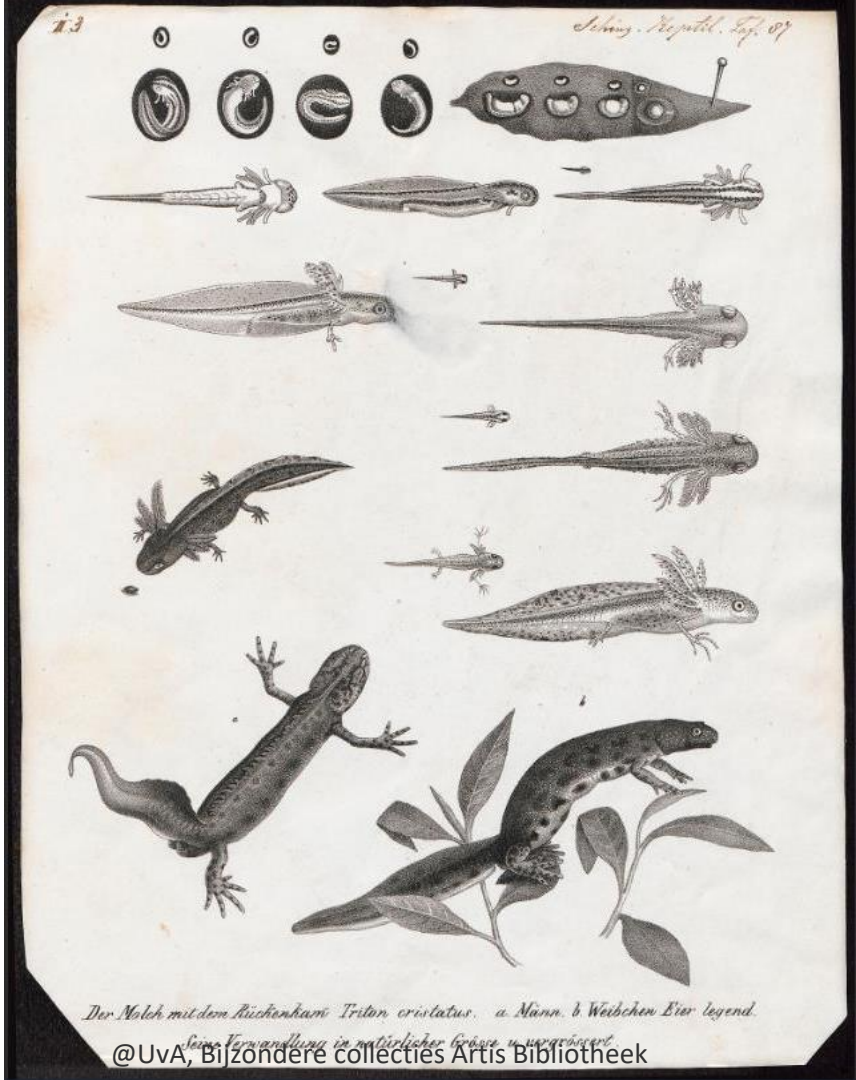

@UvA, Bijzondere collecties Artis Bibliotheek

Verspreiding

- Kwetsbaar – zeldzaam
- Verspreid in Vlaanderen
  - 38% in West-Vlaanderen
- Soortenbeschermingsprogramma en soortenbesluit
- Bedreiging
  - Verdwijnen of droogvallen van voortplantingspoelen
  - Verdwijnen landbiotoop + verdwijnen beheer
  - Vervuiling van poel

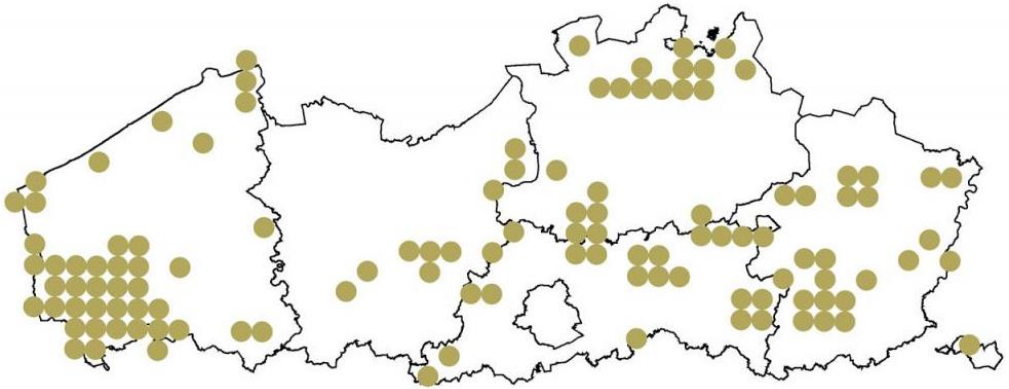

Verspreidingskaart INBO - 2007

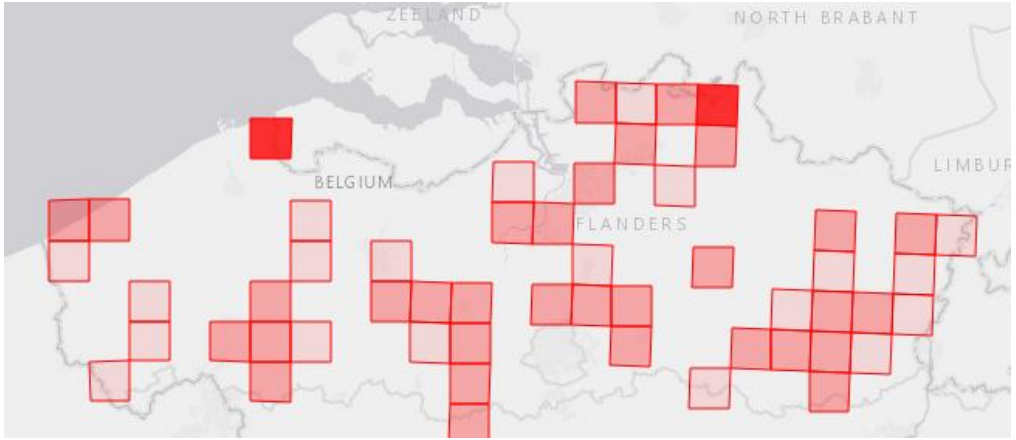

Waarnemingen.be - 2022

NPI-steun – aanleg poel

- Niet-productieve investeringssteun
- Aanleg poel minimaal 50m² - 20 euro/m²
  - Met bescherming tegen vee – 21 euro/m²
  - Maximaal 500 m²
- TVA nodig
- Omgevingsvergunning

3.4 SPECIFICATIES VOOR DE UITVOERING VAN POELEN

- Een poel heeft een oppervlakte van minstens 50 m² en maximaal 500 m². Ze is tussen 0,5 m en 2 m diep en heeft een glooiende oever
- U mag geen vissen of watervogels in de poel uitzetten
- U moet een teeltvrije zone van minstens 1 m rond de poel voorzien
- U moet de grond maximaal ter plaatse op het perceel verwerken, tenzij ze vervuild is of als dat een nadelig effect zou hebben op de aanwezige vegetatie
- Wanneer het water van de poel gebruikt wordt als drinkwater voor vee, moet u de poel tegen vertrappeling beschermen
- De uitvoering en het technisch verantwoordingsadvies houden rekening met de vereisten en voorwaarden van de natuurrichtplannen of Speciale Beschermingszone (SBZ, de zogenoemde Natura2000-gebieden), de code van goede natuurpraktijk (Omzendbrief LNW/98/01) en de expertise die via ecopedia beschikbaar is.

Wat kan jij doen?

- Uitbreiding leefgebied
  - Aanleg voortplantingspoel
  - Aanleg en beheer KLE’s
  - Extensief graslandbeheer
  - Ontwikkelen ruigte, ‘vuile hoekjes’
  - Water- en landhabitat dicht bij elkaar
- Geen vertrappeling van oevers poel
- Extensieve landbouw nabij poel
- Werk samen voor een grotere impact

Paraplusoorten

- Ambassadeur voor de biodiversiteit in een gebied
- Verschillende maatregelen die ook andere soorten vooruit helpen
- Kleine maatregelen helpen al veel

BOEREN
NATUUR
VLAANDEREN
Word nu gratis lid van
Boerennatuur vzw
Ga naar www.boerennatuur.be en schrijf je
onderaan de webpagina in.

Webinar
Start
20u00

BOEREN NATUUR VLAANDEREN

BOEREN NATUUR VLAANDEREN

Contacteer ons

Boerennatuur vzw

Diestsevest 40, 3000 Leuven

016 28 64 64

info@boerennatuur.be

www.boerennatuur.be